

Финансира
Европска унија

ТВИНИНГ ПРОЈЕКАТ

ПОДРШКА ЕУ ПАРЛАМЕНТИМА У БИХ У ПОСЛОВИМА ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

ИНФОРМАТИВНИ ЧЛАНАК ТВИНИНГ ПРОЈЕКТА ЕУ / НОВОСТИ О ПРОЦЕСУ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

ЗЕМЉЕ ЗАПАДНОГ БАЛКАНА У ПРОЦЕСУ ИНТЕГРАЦИЈЕ У ЕУ

► КРАТКИ ПРЕГЛЕД ПРЕТХОДНИХ ПРОШИРЕЊА

Европска унија успостављена је с циљем окончања ратова и стварања мира у Европи. Европску заједницу за угаљ и челик успоставило је 1951. године шест држава оснивача: Белгија, Француска, Њемачка, Италија, Луксембург и Низоземска. Ова сарадња се, затим, проширила и на друге привредне секторе: Европску економску заједницу и Европску заједницу за атомску енергију које су успостављене 1957. године. Та сарадња се развила у организацију коју данас називамо Европска унија. Још од 1957. године, европски савез се континуирано ширио различитим темпом. Члан 49 Уговора о Европској унији предвиђа да „свака европска држава може поднијети захтјев за чланство уколико поштује демократске вриједности ЕУ и залаже се за њихово промовисање“.

До овог момента, процес проширења одвијао се у шест таласа:

- Данска, Ирска и Велика Британија приступиле су Европској унији 1973. године (први талас);
- Грчка је приступила 1981. године (други талас);
- Шпанија и Португалија су се придружиле 1986. године (трећи талас);
- Аустрија, Финска и Шведска су приступиле 1995. године (четврти талас);
- Чешка Република, Кипар, Естонија, Мађарска, Летонија, Литванија, Малта, Пољска, Словачка и Словенија приступиле су 2004. године (пети талас, прва фаза);
- Бугарска и Румунија постале су чланице ЕУ 2007. године (пети талас, друга фаза); и
- Хрватска је приступила 2013. године (шести талас).

► УСЛОВИ ЗА ПРИСТУПАЊЕ

Свака од земаља приступница морала је и мора се обавезати на испуњавање услова познатих као Копенхагенски критеријуми, које је Савјет Европске уније договорило у Копенхагену 1993. године. Они укључују:

- политичке критеријуме: стабилне институције које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање/заштиту права мањина;
- економске критеријуме: функционалну тржишну економију која се може носити са конкурентским притисцима и тржишним силама унутар ЕУ; и
- способност преузимања обавеза чланства у ЕУ, укључујући придржавање циљева политичке, економске и монетарне уније.

Пројекат спроводи конзорцијум који чине
Народна скупштина Мађарске, Парламент Аустрије и Хрватски сабор.

REPUBLIK ÖSTERREICH
Parlament

ORSZÁGGYŰLÉS

HRVATSKI SABOR

РЕГИЈА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА И ЕВРОПСКА УНИЈА

У тренутном програму проширења ЕУ налази се шест земаља Западног Балкана (Албанија, Босна и Херцеговина, Косово¹, Сјеверна Македонија, Црна Гора и Србија). Од ових шест држава:

- Црна Гора и Србија су кандидати за чланство у ЕУ и налазе се у процесу преговора,
- Албанија и Сјеверна Македонија су кандидати за чланство у ЕУ који чекају отварање преговора,
- Босна и Херцеговина, као и Косово, су потенцијалне земље кандидати (тј. земље које нису признате као земље кандидати, али имају перспективу да то постану).

ЕУ је покренула Процес стабилизације и придруживања (САП) 1999. године, који представља оквир за односе између ЕУ и земаља Западног Балкана. У основи, САП је служио као оквир за преговоре ЕУ са свим земљама Западног Балкана. САП садржи три главна циља: стабилизацију земаља и подстицање њиховог брзог преласка на тржишну економију; промовисање регионалне сарадње; припрему земаља за чланство у ЕУ.

Европски савјет је у јуну 2000. године у Феири потврдио да су земље Западног Балкана које учествују у процесу стабилизације и придруживања „потенцијални кандидати“ за чланство у ЕУ. „Европска перспектива“ земаља Западног Балкана потврђена је и у стратегији Комисије за Западни Балкан из фебруара 2018. године. Комисија је усвојила стратегију под насловом „Кређибилна перспектива проширења и појачани ангажман ЕУ у земљама Западног Балкана“ те њоме потврдила европску будућност региона као геостратешку инвестицију у стабилну, јаку и уједињену Европу засновану на заједничким вриједностима. У њој су описани приоритети и подручја снажније сарадње, с нагласком на специфичне изазове с којима се Западни Балкан суочава, посебно када је ријеч о потреби за суштинским реформама и добросусједским односима.

Сваке године Комисија усваја „пакет проширења“ - скуп докумената у којима појашњава своју политику проширења ЕУ. Оно што је најважније је да овај пакет укључује саопштење о проширењу којим се утврђује пут напријед и анализира ситуација у земљама кандидатима и потенцијалним кандидатима. Пакет садржи извјештаје у којима службе Комисије износе детаљну процјену стања у свакој земљи кандидату и потенцијалном кандидату за претходну годину те дају смјернице о приоритетима у оквиру реформи.

Важно је нагласити да Комисија покреће одлуке ЕУ о политици проширења, али одлуке доносе државе чланице или у Европском савјету (на нивоу шефова држава или влада) или у Савјету (на нивоу министара).

У октобру 2019. године, Савјет Европе није донио одлуку о отварању преговора о приступању с Албанијом и Сјеверном Македонијом, али је најавио да ће се питање проширења поново покренути прије самита ЕУ-Западни Балкан у Загребу у мају 2020. године.

Европска комисија у новом сазиву ступила је на функцију 1. децембра 2019. године. Кључни званичници за политику проширења су госпођа Урсула Фон дер Леиен, њемачка политичарка која је постала предсједавајућа Европске комисије, господин Јосеп Борел, шпански политичар који је именован на мјесто потпредсједавајућег Европске комисије и високог представника Европске уније за спољне послове и безбједносну политику, а господин Оливер Вархаи, искусни мађарски дипломата, добио је мјесто комесара за сусједство и проширење.

¹ Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу и у складу је с Одлуком Савјета безбједности УН-а бр. 1244/1999 и мишљењем Међународног суда правде о проглашењу независности Косова.

Дана 5. фебруара 2020. године Европска комисија објавила је своје Саопштење под насловом “Побољшање процеса придруживања - вјеродостојна ЕУ перспектива за Западни Балкан” с циљем поновног јачања приступног процеса чинећи га предвидљивијим, вјеродостојнијим, динамичнијим и подложним снажнијем политичком усмјеравању, засновано на објективним критеријумима и строгим позитивним и негативним условљавањима и реверзибилности.

У марту 2020. године, након закључака Савјета за опште послове Европске уније, Европски савјет је подржао ово Саопштење, поновивши да се радује приједлозима Комисије који укључују побољшани приступ у будућим преговарачким оквирима и надоградњи на примјењиву праксу у оквиру обновљеног консензуса о проширењу.

Европски савјет такође је одлучио да отвори преговоре о приступању с Албанијом и Сјеверном Македонијом.

У мају 2020. године, на Самиту ЕУ-Западни Балкан у Загребу (који је одржан путем Интернета) усвојена је Декларација у којој је поновљена снажна солидарност Европске уније с регијом, потврђена њена европска перспектива и послата порука о појачаном ангажману Европске уније.

У октобру 2020. године, заједно с Пакетом проширења за 2020. годину, Комисија је усвојила и свеобухватни Економски и инвестицијски план за Западни Балкан, с циљем потицања дугорочног економског опоравка регије, пружања подршке зеленој и дигиталној транзицији, те подржавања регионалне интеграције и конвергенције с Европском унијом. Економски и инвестициони план утврђује значајан инвестициони пакет у оквиру којег ће се извршити мобилизација до девет милијарди еура средстава за регију. Подржаће одрживу повезаност, људске потенцијале, конкурентност и инклузивни раст те зелену транзицију и дигиталну трансформацију. Проћене Пакета проширења попраћене су препорукама и смјерницама по реформским приоритетима, који остају у центру процеса приступања ЕУ. Сprovedба ових реформи, посебно у области владавине права, биће пресудна за успјех Економског и инвестиционог плана и потицање одрживог економског развоја у регији.

▶ СТАТУС ЗЕМАЉА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА У ПРОЦЕСУ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА (земље су наведене према азбучном редослиједу)

Албанија

Албанија је поднијела захтјев за приступање 2009. године, а статус кандидата додијељен јој је 2014. године. Као услов за отварање преговора о придруживању, Комисија је идентификовала пет кључних области у којима би Албанија требала да оствари напредак, а то су реформа јавне управе, реформа правосуђа, борба против корупције, борба против организованог криминала, људска права (укључујући и заштиту мањина). У свом пакету о проширењу из маја 2019. године, Комисија је препоручила да државе чланице отворе преговоре с Албанијом. У октобру 2019. године Европски савјет је одгодио одлуку о овом питању, али је у закључцима из марта 2020. године дао зелено свјетло за отварање преговора о приступању с Албанијом.

Босна и Херцеговина

Босна и Херцеговина тренутно има статус потенцијалног кандидата за чланство у Европској унији. Земља је службени захтјев за чланство у ЕУ поднијела 2016. године. У свом Мишљењу о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у Европској унији, објављеном у мају 2019. године, Комисија је навела да је земља у раној фази испуњавања услова за приступање ЕУ, те је сходно томе изнијела свеобухватне приједлоге реформи у областима владавине права, демократије, основних људских права и јавне управе.

Комисија сматра да преговори о приступању Европској унији с Босном и Херцеговином требају да започну након што земља постигне потребан степен усаглашености с критеријумима за чланство, а посебно с политичким критеријима из Копенхагена. Босна и Херцеговина ће морати суштински унаприједити свој законодавни и институционални оквир како би обезбиједила испуњавање 14 кључних приоритета наведених у Мишљењу, између осталих

- обезбиједити видљиве резултате када је у питању функционисање механизма координације о питањима која се односе на ЕУ на свим нивоима, укључујући и припрему и усвајање националног програма за усвајање правне тековине ЕУ;
- обезбиједити правилно функционисање Парламентарног одбора за стабилизацију и придруживање као заједничког тијела (делегације) БиХ и Европске уније у оквиру парламентарне димензије.

У децембру 2019. године Савјет је усвојио Закључке о мишљењу Комисије којима позива БиХ да започне с рјешавањем кључних приоритета попут реформе јавне управе, реформе правосуђа, јачања борбе против корупције и организованог криминала и слично.

Косово

Косово је постало потенцијални кандидат 2008. године, док је Споразум о стабилизацији и придруживању ступио на снагу 2016. године.

Све државе чланице, осим њих пет (Кипар, Грчка, Румунија, Словачка и Шпанија), признале су независност Косова. У региону, Србија и Босна и Херцеговина нису признале Косово.

Европска комисија је отворила преговоре о либерализацији визног режима с Косовом 2012. године и у свом извјештају из јула 2018. године предложила да Европски парламент и Савјет донесу одлуку о укидању визног режима.

Међутим, међу државама чланицама још није постигнута довољна већина у погледу одобравања укидања визног режима за Косово.

Црна Гора

Црна Гора је поднијела захтјев за чланство у ЕУ 2008. године, а затим отворила преговоре о приступању 2012. године. У својој стратегији проширења, објављеној у фебруару 2018. године, Комисија је 2025. годину истакла као могућу циљну годину за придруживање Црне Горе, заједно са Србијом. Црна Гора је до сада отворила укупно 32 поглавља, од могућих 35, а привремено је затворила три.

Сјеверна Македонија

Сјеверна Македонија је поднијела захтјев за чланство 2004. године, а кандидатски статус добила 2005. године. Главна препрека за почетак преговора о приступању био је спор око имена с Грчком, који је ријешен Споразумом из Преспе у јуну 2018. године. У свјетлу резултата које је постигло Скопље, Комисија је већ више пута предложила Савјету, у свом Пакету проширења из 2019. године, отварање преговора о приступању са Сјеверном Македонијом.

Након што је у октобру 2019. године изостао договор, Европски савјет је донио одлуку о отварању приступних преговора са Сјеверном Македонијом у марту 2020. године.

Србија

Србија је поднијела захтјев за приступање 2009. године, а преговоре о приступању отворила 2014. године. У својој стратегији проширења у фебруару 2018. године, Европска комисија је предвидјела да ће Србија бити спремна да се придружи ЕУ 2025. године, након окончања очекиваних реформи. До данас је отворено 18 преговарачких поглавља за приступање, а два су привремено затворена.